

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. Quanam via Præceptorum transgressio possit de mortali in veniale
transire, & econtra?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

debitæ ad Deum, & alios homines ordinari; ergo nec Deus ipse potest in præceptis Decalogi dispensare.

V. Oppones: Deus potest dispensare universim in iis, quæ sunt juris naturæ; ergo etiam in præceptis Decalogi, licet sint juris naturæ: Præfertim quia de facto dispensavit cum Machabæis in tertio præcepto, permitiendo illis, ut in Sabbato operarentur; Cum Abraham in quinto præcepto dispensavit, ut filium occideret innocentem; In sexto cum Osee, ut assumeret sibi mulierem fornicariam; In septimo cum Hebræis, ut vasa pretiosa acciperent ab Ægyptiis.

Respondeo, Deum non posse in iis, quæ juris naturæ sunt, dispensare sub iis circumstantiis, sub quibus aliquid jure naturæ prohibetur, ut fusc explicabimus in de Matrimonio. Ratio est, quia non potest Deus mutare naturas rerum, & reddere conveniens rectæ rationi, quod natura sua est disconveniens; quod autem jure naturæ prohibetur, disconveniens est rectæ rationi; ergo non potest Deus in eo dispensare, itaut rectæ rationi conveniens evadat. In casibus autem adductis non dispensavit Deus in iis, quæ juris naturæ sunt sub iis circumstantiis, sub quibus rectæ rationi disconveniunt: Nam furtum, verbi gratia, est intrinsece malum, si sit ablatio rei invito Domino, & occisio hominis est intrinsece mala, si fiat auctoritate privata; Fornicatio etiam est intrinsece mala, si sit accessus ad non suam; atque adeo manentibus his circumstantiis, non potest Deus in iis dispensare. Quod si Deus præcipiat Hebræis, ut vasa pretiosa accipiant ab Ægyptiis, tunc mutat circumstantiam in surreptione; & quia surreptio ista non est invito domino, (idest invito Deo rerum omnium domino) ideo talis surreptio non est furtum; unde non dispensavit Deus in præcepto de non

furando. Eodem modo fornicatio est jure naturæ mala, si sit accessus ad non suam; Quod si Deus dicat Osee, ut assumat mulierem fornicariam, mutat circumstantiam, & dando potestatem in corpus mulieris, efficit, ut accessus ad illam sit accessus ad suam, & consequenter non est fornicarius, nec malus; Neque Deus dicitur dispensasse in sexto præcepto. Idem dicas in aliis casibus; Occisio enim innocentis non est contra jus naturæ, si fiat præcipiente Deo, domino vitæ; Nec est contra jus naturæ laborare die festo, si id fiat ad obediendum Deo præcipienti; nunquam enim tempus sanctificatur magis, quam cum Deo obedimus: Quia tamen aliqua sub quibuscumque circumstantiis sunt intrinsece mala, ut est odium, vel contemptus Dei, mendacium, peccatum contra naturam, &c. non vero in aliquibus tantum circumstantiis, ut occisio innocentis, ablatio rei alienæ, idcirco illa in nullo casu possunt a Deo præcipi, nec potest in iis dispensari; potest vero in istis sub iis circumstantiis, sub quibus non sunt contra jus naturæ.

ARTICULUS II.

Quanam via Præceptorum transgressio possit de mortali in veniale transire, & econtra?

- I. *Transgressio præceptorum Decalogi secundum se, & ex genere suo est mortalis.*
- II. *Quid importet peccatum esse ex genere suo mortale, & esse ex genere suo veniale?*
- III. *Plures regulæ recensentur ad discernendum, num peccatum ex genere suo sit mortale, an veniale?*
- IV. *Quomodo possit peccatum de se mortale per accidens in veniale transire?*

V. Un-

- V. Undenam conijcere poteris, quod cum imperfecta solum deliberatione, aut consensu peccatum commiseris?
- VI. Num peccet mortaliter, qui pleno advertit ad malitiam objecti, praescindat tamen num ea sit gravis, an levis?
- VII. Non quodvis peccatum ex genere suo mortale potest ratione parvitas materia transire per accidens in veniale.
- VIII. Undenam mensuranda sit hac in re materia parvitas, aut magnitudo?
- IX. Materia, quae tam secundum se, quam relate ad finem a Legislatore intantum est levis, non est capax praecipi graviter obligantis.
- X. Quid si dubitetur, an res praecpta levis graviter conducat ad finem?
- XI. Quomodo possit peccatum de se, & ex genere suo veniale per accidens in mortale transire?
- XII. Quandonam contemptus rei levis praecpta est mortalis? Et quando frequentia venialium est mortalis, utpote ad mortale disponens?
- XIII. Potest veniale in mortale transire etiam ratione conscientiae erroneae, aut perplexae; Necnon ratione scandalii; aut per additionem materiae, quae in unam gravem coalescat.

I. **C**ertum est primo, transgressionem horum praecptorum esse peccatum; Nam ab August. Peccatum definitur, quod sit *Dictum, factum, concupitum contra legem aeternam*, atque adeo contra rectam rationem.

II. Certum est secundo, transgressionem hanc esse ex genere suo peccatum mortale. Dicitur autem peccatum ex genere suo mortale, quod considerato objecto, seu materia, circa quam versatur, fere semper est mortale; & aliquando tantum per accidens est veniale; ut est, verbi gra-

tia, peccatum adversus virtutes theologales, necnon adversus Religionem, iustitiam, castitatem, & alias graves virtutes: Contra vero dicitur peccatum ex genere suo veniale, quod fere semper est veniale, & per accidens aliquando mortale, ut est verbum otiosum, mendacium, jocosum, impatientia in laboribus, &c.

III. Regulae, quae a Doctoribus assignantur ad discernendum, num aliquod peccatum sit ex genere suo mortale, an veniale? sunt istae. Prima, si gravem deformitatem contineat a recta ratione, & graviter laedat charitatem Dei, vel proximi, est ex genere suo mortale: Sunt vero ex genere suo venialia, quae sunt contra proprium bonum, ut vanae cogitationes, & desideria, immoderatus esus, risus, somnus, nisi graviter charitatem debitam laedant, ut ebrietas. Secunda regula est, si alicui operi Deus minetur exclusionem a regno Caelorum; ut quando dicitur ab Apost. ad Galat. 5. *Fornicatio, Immunditia, Contentiones, Emulationes, Ira, Dissensiones, Sectae, Invidia, Homicidia, Ebrietates, Comestiones, & his similia: Qui talia agunt, regnum Dei non assequuntur.* Tertia est, si aliqua peccata sint contra graves virtutes, vel contra praecpta Decalogi, vel Ecclesiae; aut si graviter prohibeantur, puta, In virtute Sanctae obedientiae, vel sub interminatione gravis censurae. Quarta, si Ecclesia declaravit aliquod peccatum esse de se mortale, ut in quadragesima ex proscriptis thesibus ab Alex. VII. declaratur de osculo habito ob delectationem carnalem, & sensualem. Quinta, si ita communiter viri docti sentiant.

IV. Quiritur nunc primo; Quae ratione quod est ex genere suo mortale, possit per accidens in veniale transire?

Respondeo, pluribus de causis id posse

posse accidere: Primo quidem ex deliberatione, seu advertentia imperfecta, hoc est ex actu imperfecto intellectus non plene advertentis ad objecti malitiam; ut accidit in semidormiente, & in distracto in alias cogitationes, necnon in invincibiliter ignorante malitiam gravem actus. Secundo, ex imperfecto consensu, quando scilicet voluntas veluti per surreptionem, & non ex toto corde objectum illud amplexatur; Etenim in nobis dantur quidam motus voluntatis erga objectum, qui dicuntur primo primi, qui scilicet rationem omnem prævertunt, nec possunt a voluntate cohiberi, & isti nullo pacto sunt liberi, & sic ne venialiter quidem peccaminosi; Dantur etiam alii motus, qui dicuntur secundo primi, quos impedire quidem possumus, sed sub semiplena, & imperfecta libertate; & isti quando sunt circa objectum malum, sunt venialiter tantum peccaminosi ex imperfectione consensus; Dantur denique motus deliberati, & perfecti, qui sunt plene liberi; & isti quando versantur circa objectum graviter malum, sunt mortaliter peccaminosi. Tertio, peccatum ex genere suo mortale transit in veniale ex parvitate materiæ; ut si quis carolenum furetur a divite. Quarto, ex alia causa excusante, puta si quis ex ignorantia invincibili, aut leviter culpabili putet esse veniale, quod est mortale; Vel si quis necessitate ductus cooperetur materialiter cum peccato alterius; verbi gratia, locando domum meretrici, dummodo necessitas leviter distet ab ea gravitate, & proportione, quæ requiritur ut possimus cum tali peccato cooperari.

V. Dubium tamen est primo; Quomodo cognosci possit, an peccatum aliquod sit commissum cum imperfecta solum advertentia, seu deliberatione, aut consensu?

Respondeo, apud Sanch. lib. 1. cap.

1., Pal., & Tambur., has regulas assignari; Primo, si animum firmum habeas, & sæpe repetitum nunquam committendi mortale, itaut nunquam, aut fere nunquam in mortale incidaris, præsumere potes in tali casu te non plene consensisse. Secundo, si statim ac advertisti ad malitiam objecti, actum retractasti. Tertio, si dubites, an perfecte e somno fueris excitatus, vel distractionem mentis aliud cogitantis excusseris. Ex his, & similibus conjecturis regulariter deducere probabiliter possumus, non adfuisse perfectam libertatem, & consequenter nec mortale.

VI. Dubium est secundo; An si quis plene advertat ad malitiam alicujus objecti, præscindat tamen, an sit mortalis, vel venialis, puta in perjurio, mendacio, &c. peccet mortaliterne, an solum venialiter ea committendo?

Respondeo, Navar., Valent., & alios putare, quod solum venialiter; quia non relucet materia gravis: Vasq. vero, Azor., Sanch., Rodriq. apud Bonac., quod mortaliter; quia exponit se periculo amplectendi malitiam gravem. Equidem censeo cum Joan. Sanch. apud Tambur., pueros, & rudes plerumque solum peccare venialiter. Ratio est, quia ex una parte non advertunt ad obligationem examinandi gravitatem culpæ, ne se exponant periculo committendi mortale; ex altera parte apprehendunt malitiam quandam indeterminatam, seu communem veniali, & mortali; malitia autem, quæ est communis utrique, non potest esse gravis; ergo non graviter peccant: Quod etiam aliquando in subitis casibus accidere potest doctioribus; quamvis universim docti graviter peccent, quia plerumque advertunt ad gravem obligationem examinandi, num malitia illa sit gravis.

Probabilis etiam est opinio Th. Sanch., & Pal., qui docent, ut plurimum do-

doctiores peccare mortaliter, vel venialiter juxta gravitatem objecti; idque praesumendum esse, quia saltem virtualiter apprehendunt objectum, & ejus malitiam sub ea gravitate, vel levitate culpae, quam habet illud in se.

VII. Dubium est tertio; An quodlibet peccatum ex genere suo mortale possit ratione parvitas materiae per accidens transire in veniale?

Respondeo negative; quando enim eadem gravitas offensae, & malitiae reperitur tam in materia magna, quam in parva, tunc etiam in modicissima quacumque materia committitur peccatum grave: Exempli gratia, quia eadem gravis deformitas habetur, si vendatur res sacra gravis pretio magno, sive parvo, necnon sive juretur falso in materia gravi, sive in levi; idcirco in Simonia, & in perjurio non datur parvitas materiae: Multi autem alii casus a Doctoribus enumerantur, in quibus non datur parvitas materiae; Primo, in odio, & contemptu directo Dei; Sicut etiam in blasphemia, & in peccatis contra fidem, & spem theologicam. Secundo, in perjurio assertorio, non tamen in promissorio, aut in voto. Tertio, in magia, & superstitione, quae fit cum pacto expresso cum demone. Quarto, in delectatione libidinosa deliberate quaesita. Quinto, in irritatione Sacramentorum, in fractione sigilli Sacramentalis, & in jejunio naturali ad Eucharistiam requisito. Sexto, in aetate requisita ad Ordines suscipiendos, vel ad professionem, & in similibus casibus, ut videre est apud Dian. part. 5. tract. 5.

VIII. Dubium est quarto; Unde sit mensuranda hac in re materiae parvitas, vel magnitudo?

Respondeo cum Tambur. lib. 1. cap. 1. §. 2., attendendam quidem esse ex ipsa re tum absolute spectata, tum etiam comparative ad totum, quod

praecipitur; sed principaliter mensurandam esse ex fine, propter quem praecipitur. Verbi gratia, dum quaeritur an sit materia parva labor unius horae die jejunii, vel comestio unius unciarum die jejunii, vel omisio unius psalmi in recitandis horis; consideranda sunt haec tum secundum se, tum in ordine ad totum, sed principaliter in ordine ad finem intentum; Aliquando enim quod est modicum comparative ad totum, secundum se spectatum est magnum; Sicuti etiam si spectetur relate ad finem, ad quem praecipitur; & ideo materia illa dicitur gravis: Verbi gratia, si voveris dare centum aureos, & des tantum nonaginta, decem, qui supersunt, sunt materia gravis, non quidem relate ad totum, sed secundum se, & relate ad finem voti, qui est sublevatio pauperis: Eodem modo communiter docent, omittere Vesperas Sabbati Sancti esse mortale, quia licet illa pars sit modica tam secundum se, quam relate ad totum officium; non est tamen modica relate ad finem cultus Divini pro illa hora. Est etiam mortale, si quis furetur acum Sutori pauperi, qui illius usu sustentatur, quia licet res illa sit modica, magna tamen est relate ad finem intentum a prohibente furtum; gravis enim damnificatio, & magna tristitia in Sutore sequitur ex illo furtulo: Contra tamen, si quis voveat recitare coronam ex sex decenariis, & omittat recitare duos decenarios, peccabit solum venialiter, quia quamvis haec non sit modica pars relate ad totum, est tamen modica secundum se; & fini intento, scilicet cultui Virginis, modice nocet.

IX. Ex dictis sequitur, quod si res aliqua sit modica tam secundum se, quam relate ad finem, tunc non sit capax praecipiti gravis; Unde si Praelatus praecipiat in virtute Sanctae Obedientiae, vel sub poena excommunicationis,

tionis, aut si quis voeat recitare salutationem angelicam, non proferre verbum otiosum, &c. non peccet graviter, si id non faciat: Quod si res præcepta secundum se levis, sit gravis relate ad finem, erit capax præcepti graviter obligantis; Et talis fuit res præcepta Adamo, & Evæ, ne comederent fructus ex illa arbore: Quare si ob indecentiam Prælati sub excommunicatione præcipiat, ne Clericus, exempli gratia, deferat per vias biretum lineum album, quamvis materia sit levis, ob finem tamen gravem tale præceptum graviter obligabit.

X. Quod si dubitetur, an res levis præcepta graviter conducatur ad finem, Sanch., & Pal. apud Tambur. loc. cit. & communius docent, præsumendum esse, quod finis sit gravis, atque adeo quod detur obligatio gravissima; tum quia possessio stat pro lege, quæ certo adest; tum etiam quia communiter contingit, quod Superiores prudentes, qui maturo consilio aliquid leve præcipiunt sub gravi, non decipiantur. Verum ipse Tambur. cap. 3. §. 7. num. 10. putat, in tali casu posse probabiliter judicari, quod finis sit levis, atque adeo quod non detur obligatio gravis, quia donec constet materiam esse capacem obligationis gravis, non constat de constitutivo legis, & obligationis gravis, atque adeo prævalet libertas, quæ stat in possessione: Sicuti enim si dubitetur an præceptum obliget sub gravi, vel sub levi, præsumendum, quod obliget sub levi; ita si dubitetur an materia levis præcepta ordinetur ad finem gravem, præsumendum, quod non ordinetur ad finem gravem, quia in utroque casu possidet libertas; dummodo bene id perpendatur, consulendo Doctores, & libros, num res præcepta levis graviter ad finem suum conducatur, & adhuc dubium remaneat.

Pars II.

XI. Quæres secundo; Quanam ratione quod est ex genere suo veniale, possit per accidens in mortale transire?

Respondeo cum Bonac. disp. 2. quæst. 3. punct. 5., multipliciter id accidere posse. Primo, ratione finis mortalis; Verbi gratia si quis mentiatur ad fornicandum, tale mendacium erit mortale, quia actus specificatur a fine; Et eodem modo veniale transit in mortale ratione ultimi finis in eo positi; si scilicet quis ultimum finem in eo constituat, seu si quis adeo amet veniale, ut etiamsi esset mortale, illud non odio haberet: Quoniam autem in tali casu plus appetitive amatur talis res, quam Deus, qui est noster ultimus finis, ideo dicitur veniale in tali casu evadere mortale ratione ultimi finis in eo constituti.

XII. Secundo transit veniale in mortale ratione specialis contemptus; quando scilicet contemptus est causa, cur violetur præceptum leve, & Legislator spernatur, nolendo se subicere ejus auctoritati rem illam levem præcipienti. Ubi notandum, aliquando contemptum esse rei levis præceptæ, aliquando vero ipsius Legislatoris; Si quis venialiter peccet, verbi gratia mentiatur, ex contemptu rei levis præceptæ, quatenus putat rem illam non esse tanti faciendam; dico cum Laym. contra Sanch. apud Tambur., quod peccet solum venialiter, nisi talis contemptus redundet etiam in Legislatorem, videlicet putando, aut illum non habere potestatem prohibendi mendacium, aut male uti ea potestate, vel nolendo se subicere ejus potestati: Si quis vero violet præceptum in materia levi, non quidem ex contemptu rei levis, sed ex contemptu Legislatoris, subdistingendum est; Nam si contemnatur Legislator formaliter, quatenus Legislator est, hoc est spernendo ejus potestatem, qua-

B

qua-

quasi esset nullius momenti, semper est mortale; Si vero contemnatur Legislator materialiter, quatenus scilicet est vir imprudens, & indiscretus, est solum veniale: Sicuti etiam si quis transgrediatur præceptum leve Superioris humani, ne illum in ea re levi solatio afficiat.

Ex quibus sequitur, quod qui ex contemptu peccat mortaliter, verbi gratia furando, duo peccata committat aperienda in confessione, alterum furti contra iustitiam, alterum contemptus; qui est vel contra obedientiam, si spernat Legislatorem qua talem, nolendo se ejus potestati subicere; vel est contra religionem, si spernat Legislatorem materialiter, seu ut imprudentem, & inutiliter prohibentem furtum.

Tertio, veniale transit in mortale ratione proximi periculi incidendi in mortale; ut si quis dicat verbum otiosum feminae, advertens ex simili occasione saepe alias lapsum esse in delectationem veneream. Ratio doctrinae est, quia *Qui amat periculum, peribit in illo*: Fieri etiam potest, ut aliquando venialia ratione frequentiae disponant proxime ad mortale; & in tali casu ipsa frequentia venialium est mortalis, quando tale periculum advertitur. Hinc Sanch., & Bonac. contra Pal., Sal., & Tambur. docent, peccare mortaliter, ratione periculi proximi incidendi in mortale illum, qui statuit in corde suo nullum veniale vitare; juxta illud Ecclesiast. *Qui spernit modica, paulatim decidet*.

XIII. Quarto, ratione conscientiae erroneae; ut si quis putans esse mortale mentiri, adhuc mentiatur. Quod si quis haberet conscientiam perplexam, putando scilicet utramque partem contradictionis esse peccatum, verbi gratia, & quod sit peccatum relinquare infirmum ad audiendum sacrum, & quod sit peccatum omitte-

re Sacrum, ne relinquatur infirmus; in tali casu tenetur inquirere, quid potius agendum, & ponere debet quod dictamini rationis representatur esse minus malum. Quod si nequeat id discernere, potest facere quodcumque libet, cum non detur libertas ad utrumque omittendum: Et quamvis putet se peccare, si alterutrum faciat, vere non peccat, quia peccatum non sequitur ad iudicium intellectus, sed actum voluntatis; Quis enim dixerit, quod peccet, qui verbi gratia detentus in carcere existimat se peccare, si non audiat Sacrum, quod audire non potest? Contra vero peccaret verbi gratia ægrotus, si putet se peccare omitendo sacrum, cum liber sit ad illud audiendum, quamvis cum impendio sanitatis, & vitæ.

Quinto, ratione scandali; Verbi gratia, si quis loquatur turpia aut intendendo ruinam proximi; (quod dicitur scandalum directum) aut providendo, quod ex tali suo peccato facile alii in mortale lapsuri sunt; (quod dicitur scandalum indirectum, seu indirecte volitum) Et sane si quis loquatur turpia, exempli gratia, intendendo ruinam proximi, videlicet intendendo, ut proximus in fornicationem adducatur, duplex peccatum committit in confessione aperiendum, alterum contra castitatem, quæ obligat etiam, ne proximum in fornicationem adducamus; alterum vero contra charitatem intendendo ruinam, seu peccatum proximi. Quando vero scandalum est solum indirectum, putat Lug. contra Sanch., Vasq., & Con. apud Tambur. in Methodo Confessionum. lib. 2. cap. 1. §. 17., quod non sit necesse in confessione explicare speciem peccati, ad quam proximum induxeris, sed satis sit dicere, quod pravis verbis, vel pravo exemplo induxeris proximum in peccatum mortale, non explicando, verbi gratia, adul-

adulterium, immo nec explicando conditionem personæ inductæ ad peccatum, num scilicet fuerit Sacerdos, vel conjugatus, qui in adulterium inductus est. Ratio est, quia tale peccatum est solum contra charitatem, non contra alias virtutes, quæ solum videntur obligare, ne positive inducamus alios ad peccandum contra illas, & ne intendamus nostris verbis, aut exemplis alios ad id inducere, non vero obligant, saltem graviter, ad impedienda vitia contra tales virtutes in aliis: Aliter qui verbi gratia prævident ex sua intemperantia alium inducendum esse ad furtum, peccarent contra iustitiam, & tenerentur ad restitutionem, quod nemo dixerit.

Ultimo, veniale transit in mortale per additionem materiæ; ut si quis habeat animum furandi carolenum a divite, & deinde pluries carolenum furetur. Ubi notandum, nunquam plura venialia pertingere ad mortale, nisi materiæ leves possint in unam gravem coalescere: Verbi gratia, qui sæpius comedit die jejunii materias leves, peccabit graviter, quia materiæ illæ leves conflant deinde unam gravem: Contra tamen, qui vovit recitare singulis diebus salutationem angelicam per annum, ita ut vota singulis diebus sint affixa, si id omittat, non peccabit graviter, quia ea non videntur per modum unius, quo pacto vovetur rosarium; & ideo omittens rosarium, quod vovit, peccat mortaliter. Eodem pacto non peccat mortaliter, qui singulis diebus festis per annum laborat uno quadrante, nec qui est causa, ut centum personæ eodem die festo laborent uno quadrante, cum istæ materiæ leves non coalescant in unam gravem: Quæ fufius explicavimus in expositione thes. 29. ab Alex. VII. proscriptæ, quæ habet: *In die jejunii qui sapius modicum quid comedit, nisi notabilem quantitatem in fi-*

ne comederit, non frangit jejunium.

ARTICULUS III.

Quinam ad præcepta teneantur?

- I. *Non est idem lege non obligari, & a lege excusari.*
- II. *Pueri nulla lege obligantur ante rationis usum: Postea vero legibus etiam Ecclesiasticis tenentur, præterquam Jejunii, & Communionis, quamvis ante pubertatem poenas Ecclesiasticas non incurrant.*
- III. *Num possint pueri Divinis assistere in loco interdicto, aut introduci in Monasteria Monialium?*
- IV. *Quid si dubitetur, an usum rationis adepti sint?*
- V. *Quibus legibus teneantur Infideles, Amentes, Ebrii? Num amentes equiparentur infantibus?*
- VI. *Nec amentes, nec ebrii cogendi sunt ad Missam audiendam die festo: Possunt autem probabiliter amentibus & infidelibus die festo injungi opera servilia.*
- VII. *Quibus legibus teneantur Peregrini, & Vagi? Num licitum sit recedere a loco, ubi est dies festus, ad exercenda opera servilia? Num debeat tunc mane audiri Sacrum? Num liceat egredienti a loco, ubi jejunatur, mane sumere jentaculum?*
- VIII. *Probabiliter Peregrini non tenentur, secluso scandalo, legibus loci, ubi brevi morantur; (nisi eadem sint leges in proprio domicilio) tenentur tamen iis Vagi.*
- IX. *Leges autem juris communis servare tenentur peregrini, quamvis in Patria essent abrogata.*

I. **P** Rænotandum, aliud esse lege aliqua non obligari, aliud vero a legis alicujus transgressione excusari; nam, verbi gratia, infideles